

Guía Docente				
Datos Identificativos				2012/13
Asignatura (*)	Teoría da educación		Código	652G02001
Titulación	Grao en Educación Primaria			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Primeiro	Formación básica	6
Idioma	Galego			
Prerrequisitos				
Departamento	Pedagogía e Didáctica			
Coordinación	Gabriel Fernandez, Narciso de		Correo electrónico	narciso.de.gabriel@udc.es
Profesorado	Gabriel Fernandez, Narciso de Zapico Barbeito, Mª Helena		Correo electrónico	narciso.de.gabriel@udc.es helena.zapico@udc.es
Web				
Descrición xeral				

Competencias da titulación	
Código	Competencias da titulación
A1	Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12, no contexto familiar, social e escolar.
A7	Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fóra de ela relativos ao período 6-12.
A8	Coñecer os fundamentos da educación primaria.
A9	Analizar a práctica docente e as condicións institucionais que a enmarcan.
A10	Coñecer a evolución histórica do sistema educativo no noso país e os condicionantes políticos e legislativos da actividade educativa.
A17	Coñecer e aplicar experiencias innovadoras en educación primaria.
A22	Relacionar a educación co medio, e cooperar coas familias e a comunidade.
A34	Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico.
A40	Formular e resolver problemas vinculados coa vida cotiá.
A64	Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro.
B1	Aprender a aprender.
B2	Resolver problemas de forma efectiva.
B3	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B7	Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo.
B8	Capacidade para elaborar discursos coherentes e organizados lxicamente.
B9	Capacidade para expoñer as ideas elaboradas, de forma oral e na escrita.
B14	Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.
B15	Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.
B16	Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.
B17	Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo.
B18	Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes.
B19	Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.

Resultados da aprendizaxe

Competencias de materia (Resultados de aprendizaxe)	Competencias da titulación	
Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12, no contexto familiar, social e escolar.	A1	
Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fóra de ela relativos ao período 6-12.	A7	
Coñecer os fundamentos da educación primaria.	A8	
Analizar a práctica docente e as condicións institucionais que a enmarcan.	A9	
Coñecer a evolución histórica do sistema educativo no noso país e os condicionantes políticos e legislativos da actualidade educativa	A10	
Coñecer e aplicar experiencias innovadoras en educación primaria	A17	
Relacionar a educación co medio, e cooperar coas familias e a comunidade	A22	
Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico	A34	
Fomentar e resolver problemas vinculados coa vida cotiá	A40	
Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro	A64	
Aprender a aprender		B1
Resolver problemas de forma efectiva		B2
Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.		B3
Traballar de forma autónoma con iniciativa. Traballar de forma colaborativa.		B4 B5
Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo.		B7
Capacidade para elaborar discursos coherentes e organizados lxicamente		B8
Capacidade para expoñer as ideas elaboradas, de forma oral e na escrita.		B9
Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.		B14
Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.		B15
Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.		B16
Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo		B17
Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes.		B18
Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.		B19
Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.		C1
Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.		C4
Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.		C7

Contidos	
Temas	Subtemas
1. Explicación e comprensión do feito educativo.	1.1. A Teoría da Educación: niveis de análise e planos explicativos. 1.2. Ámbito conceptual: caracterización científica da educación. 1.3. Natureza e funcións sociais da educación.
2. Dimensións, fins e principios da educación.	2.1. Dimensións presentes en toda práctica educativa. 2.2. Fins, valores e principios deontolóxicos da educación. 2.3. Relacións estruturais entre educación e sociedade. A institución escolar como produto social. 2.4. Aproximación aos paradigmas en educación e movementos pedagóxicos contemporáneos.

3. O dereito á educación.	3.1. Educación e Estado Social: aspectos xerais do dereito á educación. 3.2. Lexislación e dereito á educación: perspectiva nacional e internacional. 3.3. Dereito á educación: igualdade, liberdade e calidade. 3.4. A institucionalización da educación: os sistemas educativos nacionais.
4. A educación como proceso de comunicación interpersonal.	4.1. Comunicación e educación. 4.2. A mediación pedagóxica: sentido, tipoloxía e significados. 4.3. Comunicación e saber profesional: O educador/a como profesional. Tensións e incertidumes do profesorado actual.
5. Educación ao longo da vida e sociedade educativa.	5.1. A educación ao longo da vida: concepto, necesidade e evolución histórica. 5.2. Sociedade educativa: proxecto educativo de cidade; cidades amigas da infancia; etc.

Planificación			
Metodoloxías / probas	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Actividades iniciais	3	0	3
Sesión maxistral	15	0	15
Análise de fontes documentais	12	20	32
Recensión bibliográfica	0	25	25
Estudo de casos	3	15	18
Presentación oral	4	5	9
Traballos tutelados	0	10	10
Portafolios do alumno	0	10	10
Proba de ensaio	0	6	6
Discusión dirixida	6	0	6
Eventos científicos e/ou divulgativos	2	4	6
Atención personalizada	10	0	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Actividades iniciais	Nas primeiras sesións de clase levaranse a cabo actividades de carácter expositivo, por parte do/a profesor/a, nas que se presentará o programa da materia e a dinámica metodolóxica establecida para o mellor desenvolvemento da mesma.
Sesión maxistral	Exposición oral dos contidos da materia diante do alumnado, complementada co uso dos recursos pertinentes (textuais e/ou audiovisuais) e a introdución de preguntas dirixidas ao alumnado para motivar a reflexión e o diálogo aberto. A obxectivo final pasa pola transmisión de coñecementos e ao tempo facilitar a súa aprendizaxe, potenciando a participación dos/as estudantes na construción significativa do coñecemento.
Análise de fontes documentais	Análise crítica e reflexiva de documentos e fontes relevantes (bibliográficos, lexislativos, audiovisuais, xornalísticos...), o que implica a identificación e comprensión dos aspectos clave en relacións cos contidos da materia, co fin de interpretar e cuestionar a realidade que se nos amosa.
Recensión bibliográfica	Proceso de lectura crítica dun libro, artigo ou calquera outro documento escrito. Comprende ademais da lectura da obra en cuestión, a análise do seu contido, unha crítica e mesmo unha valoración en relación con outros documentos de igual ou parecida natureza.
Estudo de casos	Consiste na procura e/ou achegamento dunha serie de casos ou experiencias educativas para o seu estudo, análise e discusión á luz dos referentes teóricos da materia.
Presentación oral	Exposicións de traballos realizados tanto de xeito individual como colectivo, diante do grupo de referencia, procurando tirar algunhas conclusións sobre o problema de investigación, documento ou experiencia abordada.

Traballos tutelados	<p>Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma do alumnado baixo a tutela e seguimento por parte da/o docente. Tendo como referencia os contidos e a bibliografía da materia, e coas orientacións que a profesora estime oportunas, realizarase en grupo (4-5 persoas) un traballo de ampliación sobre un dos 5 bloques temáticos, que contemplará a recensión dun libro, a busca e análise de novas de prensa, e/ou un estudo de caso sobre unha experiencia, un programa ou recurso relacionado.</p> <p>Será preciso desenvolver, como mínimo, dúas sesións de tutoría nas que presentar o guiión do traballo e facer o seguimento do mesmo. As datas serán acordadas na aula.</p> <p>Ademais de ser incluído no cartafol, cada grupo expoñerá nunha sesión interactiva, o seu traballo, co obxecto de compartilo e sometelo a debate e valoración.</p>
Portafolios do alumno	<p>Dossier ordeado por seccións, debidamente identificadas e paxinadas, no que se recollen os rexistros e/ou materiais produto das actividades de aprendizaxe realizadas polo alumnado. Realizarase a nivel grupal (entre 4-5 integrantes) e inclúiranse aquelas actividades indicadas pola/o docente, referentes tanto ás sesións expositivas como interactivas, e que poden abranger: notas de clase, mapas conceptuais, glosarios, recensións de fontes documentais, resumo de eventos científicos e/ou divulgativos... De cada actividade recollerase ademais unha valoración sobre a práctica desenvolvida (contidos abordados, competencias adquiridas, metodoloxía aplicada...). Así mesmo, presentarase ao final unha autoavaliación individual do proceso de aprendizaxe, das competencias adquiridas, do grao de participación e implicación, do tempo dedicado...</p> <p>O cartafol é froito do traballo tutelado e continuo en torno aos diferentes núcleos temáticos que se iniciarán na aula pero que requirirá do traballo autónomo do alumnado ?previo e posterior?, atendendo ás indicacións que se proporcionarán a través da atención personalizada da profesora, na aula e no horario de tutorías.</p>
Proba de ensaio	<p>Pretende determinar os logros do alumnado en termos de obxectivos. Procura avaliar de xeito directo a capacidade de análise, a expresión e a organización de ideas relativas aos contidos da materia.</p> <p>Valorarase a rigorosidade da resposta, combinada coa capacidade de razoamento (argumentación, relación entre ideas, comparación...), creatividade e espírito crítico. Implica un estudo amplo e profundo dos contidos, sen perder de vista o conxunto das ideas e as súas relacións.</p>
Discusión dirixida	<p>En base a lecturas previas de carácter obrigatorio, a través das que recoller diferentes argumentacións sobre unha temática, favorecendo o debate e contraste de opinións fundamentadas, coa finalidade de que o alumnado constrúa unha visión crítica das diferentes formas de interpretar a realidade socioeducativa.</p>
Eventos científicos e/ou divulgativos	<p>Asistencia e participación en actividades de carácter científico e/ou divulgativo (congresos, xornadas, simposios, cursos, conferencias, exposicións...), que teñan relación coa materia. Deben entenderse como unha estratexia complementaria de formación e nunca como substitutiva de outras.</p>

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos Presentación oral Traballos tutelados Portafolios do alumno Recensión bilbiográfica	<p>Para o desenvolvemento do traballo tutelado (no que se inclúe unha recensión bibliográfica e estudo de casos), para a súa presentación oral e para a realización do portafolios (no que se integrarán diversas prácticas desenvolvidas nas sesións expositivas e interactivas), será preciso acudir, como mínimo, a dúas sesións de tutoría, nas que facer o seguimento por parte da docente. Estas sesións serán indicadas na aula.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Descrición	Cualificación
Proba de ensaio	<p>Pretende determinar os logros do alumnado en termos de obxectivos. Procura avaliar de xeito directo a capacidade de análise, a expresión e a organización de ideas relativas aos contidos da materia.</p> <p>Valorarase a rigorosidade da resposta, combinada coa capacidade de razoamento (argumentación, relación entre ideas, comparación...), creatividade e espírito crítico. Implica un estudo amplo e profundo dos contidos, sen perder de vista o conxunto das ideas e as súas relacións.</p>	30

Presentación oral	A valoración do traballo presentado terá carácter grupal. Será por elo preciso que cada grupo estableza unhas normas de autorregulamento mínimas que faciliten a dinámica de traballo en tódolos casos. Valorarase: a orde na exposición; a claridade e corrección lingüística; a capacidade de síntese das ideas fundamentais; o nivel de profundidade na abordaxe da temática que amose a súa comprensión; a linguaxe non verbal e utilización do espazo; a creatividade (presentación suxestiva, motivadora, dinamizadora da participación das/os compañeiros/as...); o uso de recursos...	10
Traballos tutelados	Deberá incluír unha recensión sobre un libro relacionado coa temática, a análise de novas de prensa, así como o estudo de caso sobre unha experiencia, programa, recurso... Valorarase especialmente: a coherencia interna; a profundidade do contido; a capacidade para establecer sinerxías; o tratamento dunha linguaxe propia do contexto disciplinar; a utilización de fontes documentais complementarias e actuais; a presentación; entre outros.	30
Portafolios do alumno	Dossier ordeado por seccións, debidamente identificadas e paxinadas, no que se recollerán os rexistros e/ou materiais produto das actividades de aprendizaxe realizadas polo alumnado. Recolleranse, como mínimo, o rexistro dunha sesión expositiva (mapa conceptual, glosario, reflexión grupal sobre os contidos, aplicación á Educación Primaria...) e de tres prácticas de sesións interactivas (discusión dirixida, análise de fontes documentais, presentación oral, estudo de caso...), e unha autoavaliación individual en relación ás aprendizaxes e competencias desenvolvidas na materia, o grao de implicación persoal nas actividades e traballos grupais... Na cualificación do cartafol, contéplase o traballo final (20 pto.) e a asistencia a clase (10 pto.). Valorarase a capacidade reflexiva en relación á propia aprendizaxe; a evolución da aprendizaxe reflectida nas prácticas recollidas en relación ao grao de profundidade do contido; a capacidade para establecer sinerxías; o tratamento dunha linguaxe propia do contexto disciplinar; a utilización de fontes documentais complementarias e actuais; a presentación; entre outros.	30

Observacións avaliación

- 1.- Para superar a materia é imprescindible ter superadas todas e cada unha das actividades de avaliación. En caso contrario a cualificación será de suspenso. Gardaranse as partes aprobadas durante a convocatoria anual.
  - 2.- A asistencia e participación activa e esixente nas dinámicas de aula será considerada de forma positiva no proceso de avaliación.
  - 3.- Calquera circunstancia persoal que poida alterar o seguimento da materia por parte do alumnado deberá ser comunicada para a súa oportuna e axeitada consideración. Para o alumnado que, por razóns debidamente acreditadas, non teña unha asistencia sistemática, establécense os seguintes criterios de avaliación:
Recensión e exposición oral dun dos libros da bibliografía básica, que deberá ser acordado coa profesora a principio de curso para a convocatoria de xaneiro, e no comezo do segundo cuadrimestre para a convocatoria de xullo (30%). Proba de ensaio (70%).
- 4.- Para acollerse á modalidade presencial, cómpre ter unha asistencia mínima do 85%.

Fontes de información

Bibliografía básica

- Asociación Internacional de Ciudades Educadoras (2004). Carta de Ciudades Educadoras.. <http://www.bcn.es/edcities/aice/adjunts/Carta%20Ciudades%20Educadoras%20%202004.pdf>
- Dirección General de Educación y Cultura (2004). Competencias para un aprendizaje a lo largo de la vida de 2005. Un marco de referencia europeo. . Comisión Europea.
- Dewey, John (1995). Democracia y educación.. Madrid: Morata.
- Fernández Enguita, Mariano (2001). Educar en tiempos inciertos. . Madrid: Morata.
- Gimeno, José (2003). El alumno como invención. . Madrid: Morata.
- Freire, Paulo (2006). El grito manso.. Buenos Aires: Siglo XXI.
- Trilla, Jaume (coord.) (2001). El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI.. Barcelona: Graó.
- Esteve, J. Manuel (1994). El malestar docente.. Barcelona: Paidós.
- Trillo, Felipe (1994). El profesorado y el desarrollo curricular: tres estilos de hacer escuela.. Cuadernos de Pedagogía, 228, 70-74.
- Gimeno, José e Carbonell, Jaume (coords.) (2003). El sistema educativo. Una mirada crítica.. Barcelona: CISS-Praxis.
- Apple, Michael e Beane, James A. (1999). Escuelas democráticas.. Madrid: Morata-Paideia.
- Cuesta, Raimundo (2005). Felices y escolarizados. Crítica de la escuela en la era del capitalismo.. Barcelona: Octaedro.
- Fernández, Mariano; Mena, Luis e Riviere, Jaime (2010). Fracaso y abandono escolar en España.. Barcelona: Obra Social Fundación ?La Caixa?.
- Merieu, Philippe (1998). Frankenstein educador.. Barcelona: Laertes.
- Tiana, Alejandro; Ossensbach, Gabriela e Sanz, Florentino (coords.) (2002). Historia de la educación (Edad Contemporánea).. Madrid: UNED.
- Filho, Lourenço (1992). Introducción al estudio de la Escuela Nueva. . Buenos Aires: Kapelusz.
- Carbonell, Jaume (2001). La aventura de innovar. El cambio en la escuela.. Madrid: Morata.
- Tonucci, Francesco (1997). La ciudad de los niños. Un modo nuevo de pensar la ciudad.. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Imbernon, Francisco (coord.) (1999). La educación en el siglo XXI. Los retos del futuro inmediato. . Barcelona: Graó.
- Delors, Jacques (1996). La educación encierra un tesoro. . Madrid: Santillana. Ediciones UNESCO.
- Malaguzzi, Loris (2011). La educación infantil en Reggio Emilia. Barcelona: Octaedro
- Fernández Enguita, Mariano (1999). La escuela a examen. . Madrid: Psicología Pirámide.
- Dubet, François (2005). La escuela de las oportunidades. ¿Qué es una escuela justa? . Barcelona: Gedisa.
- Carbonell, Jaume (1996). La escuela entre la utopía y la realidad.. Barcelona: Euma-Octaedro.
- Delval, Juan (2002). La escuela posible. . Barcelona: Ariel.
- Torres, Jurjo (2011). La justicia curricular. El caballo de Troya de la cultura escolar. . Madrid: Morata.
- Merieu, Philippe (2001). La opción de educar. Ética y pedagogía.. Madrid: Octaedro.
- Martín Rodríguez, Eustaquio (1988). La supervisión educativa a la luz de las tradiciones y teorías científicas de la organización escolar. En Supervisión educativa (pp.47-67). . Madrid: Uned.
- Alonso, Alicia (2008). Las leyes educativas de la democracia. Descripción y contraste 1985-2006.. Acción educativa y Ministerio de Educación, Política Social y Deporte.
- Varela, Julia (2007). Las reformas educativas a debate. . Madrid: Morata.
- Delval, Juan (1990). Los fines de la educación. . Madrid: Siglo XXI.
- Torreblanca, José (coord.) (2002). Los fines de la educación. Una reflexión desde la Izquierda.. Madrid: Biblioteca Nueva.
- Morin, Edgar (2001). Los siete saberes necesarios para la educación del futuro.. Barcelona: Paidós.
- Guerrero, Antonio (1996). Manual de sociología de la educación.. Madrid: Síntesis.
- Caride, J. Antonio e Meira, Pablo A. (1996). O diálogo paradigmático na Educación Social. Revista Galega de Educación, 27, 16-20.
- VV. AA. (2000). Pedagogías del siglo XX. . Barcelona: CISS-Praxis.
- Ayuste, Ana et al. (2005). Planteamientos de la Pedagogía Crítica: comunicar y transformar.. Barcelona: Graó.
- Makarenko, Antón S. (1967). Poema pedagógico.. Barcelona: Planeta.

- De Puelles, Manuel (2006). Problemas actuales de política educativa.. Madrid: Morata.
- Neill, Alexander S. (1974). Summerhill. Un punto de vista radical en la educación de los niños. . México: FCE.
- Freinet, Célestin (1992). Técnicas Freinet de la Escuela Moderna.. Madrid: Siglo XXI.
- Colom, Antoni J. e Núñez, Luis (2001). Teoría de la Educación. . Madrid: Síntesis.
- Negrín, Olegario e Vergara, Javier (2003). Teorías e Instituciones Contemporáneas de educación. . Madrid: ICE y Ramón Areces.
- Carbonell, Jaume (2008). Una educación para mañana.. Barcelona: Octaedro.
- Kaplún, Mario (1998). Una pedagogía de la comunicación. . Madrid: Ediciones de la Torre.
- Carr, Wilfred (1995). Una teoría para la educación. Hacia una investigación educativa crítica.. Madrid: Morata.
- VV. AA. (1995). Volver a pensar la educación. . Madrid: Morata e A Coruña: Paideia.

Bibliografía complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

1.- É obrigatoria a entrega da ficha de identificación persoal para todo o alumnado antes do 15 de outubro do ano en curso.2.- Non se admitirán traballos dos que o profesor/profesora non teña constancia da súa realización.3.- Os traballos, tanto en formato impreso coma dixital, presentaranse ben identificados (nome do alumno/alumna, curso, grupo, materia e nome do profesor/profesora). É aconsellable facer copia do orixinal que se entrega.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías